

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”,
cod SIPOCA 3

Rezultat R2: Analiză realizată privind calitatea din perspectiva relevanței programelor oferite de universități pe domenii de specializare cu potențial de dezvoltare regională (la nivel regional)

MODUL 4: ANALIZA PROGRAMELOR OFERITE DE UNIVERSITĂȚI PE DOMENII DE SPECIALIZARE. METODOLOGIE ȘI RAPORT PRIVIND CALITATEA DIN PERSPECTIVA RELEVANȚEI PROGRAMELOR OFERITE DE UNIVERSITĂȚI PE DOMENII DE SPECIALIZARE, LA NIVELUL REGIUNII CENTRU – SUBREGIUNEA 1 - rezumat -

Elaborată de către autor:
Expert management universitar 4
Dr. Carmen Beatrice Păuna

În accepțiunea proiectului SIPOCA 3 au fost identificate, din motive metodologice specifice, regiuni care includ în mod convențional universități din anumite județe ale Regiunilor de Dezvoltare - stabilite ca unități de evidență statistică prin Legea nr. 151 din 15 iulie 1998 privind dezvoltarea regională în România. Astfel, Regiunea CENTRU – Subregiunea 1 include (potrivit SIPOCA 3) universități din **Regiunea Nord–Vest** (cu profil tehnic, agricol și veterinar), precum și universități din **Regiunea Centru** (având profil socio-umanist, de arte și medicină).

Instituțiile de învățământ superior contribuie la lărgirea orizontului viitorilor absolvenți, le îmbogățesc acestora cultura, dar în primul rând ar trebui să le furnizeze o bază solidă de cunoștințe profesionale, precum și posibilitatea de a experimenta aceste cunoștințe în module periodice de practică, organizate cu companii de profil și instituții abilitate. Se pot crea astfel premise ale integrării mai facile a absolvenților pe piața muncii, printr-o asigurare a tranziției către aceasta.

Potrivit studiilor actuale dedicate pieței muncii, gradul de instruire, cu accent pe educația terțiară (de tip universitar) a devenit unul dintre factorii decisivi ai progresului înregistrat de națiuni. Într-un context mai ambițios, în care reperul îl constituie cele mai avansate economii, se remarcă necesitatea participării la învățare pe tot parcursul vieții, ținta Strategiei Europa 2020 pentru cota de participare fiind de cel puțin 15% dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 de ani.

Pentru crearea cadrului necesar stimulării educației terțiare, a fost înființată Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS) prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității, iar prin elaborarea Strategiei Naționale pentru Învățământ Terțiar 2015 - 2020, s-a îndeplinit una dintre condiționalitățile ex-ante ale Comisiei Europene, privind învățământul terțiar din țara noastră.

După cum se menționează și în documentele europene (RST), în ciuda eforturilor de îmbunătățire a învățământului superior, făcute de instituțiile reprezentative din România, nu s-a realizat o corelație a aptitudinilor și competențelor dezvoltate de învățământul superior cu cele solicitate pe piața muncii. Un rol deosebit în acest sens, îl au inițiativele de pregătire a tranziției de la învățământul superior la activitățile economice propriu-zise.

Dezvoltarea antreprenoriatului, încurajarea creativității studenților, pregătirea tranziției acestora către piața muncii, crearea unui cadru propice inovării sunt deziderate ale sistemului de învățământ actual, care se pot oglindi în structura programelor universitare și care sunt în concordanță cu schimbările societale - anunțate și de unele axe prioritare ale celor mai recente programe europene, cum ar fi Horizon 2020.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

De altfel, performanța învățământului superior se reflectă atât prin prisma competențelor dobândite de studenți pe parcursul studiilor, dar și prin gradul de inserție a acestora pe piața muncii.

Analiza relevanței programelor universitare pe domenii de specializare presupune identificarea unor instrumente specifice, cât mai realiste. În acest sens, colectivul implicat în realizarea acestui proiect a elaborat prin consultări repetate o serie de matrici sintetice, care să ilustreze efectul multiplicator al unor caracteristici ale sistemului de învățământ asupra calității acestuia.

- 1) Demersul a început cu inventarierea specializărilor oferite de universitățile / facultățile repartizate în cadrul modului 4, ce au fost investigate individual, pe baza unor informații primare, și care au fost prelucrate ulterior în contextul situației economico-sociale a Regiunii din care fac parte universitățile și extensiile acestora
- 2) Analiza programelor universitare pe domenii de specializare a presupus atât o analiză cantitativă – cu ajutorul unor indicatori statistici primari și derivați, cât și o analiză calitativă ce a ținut cont de prevederile Strategiei Naționale de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014 – 2020 (SNCDI), dar și ale Strategiilor de Specializare Inteligentă elaborate pentru Regiunile de Dezvoltare din care fac parte universitățile / facultățile repartizate. Rafinarea rezultatelor s-a făcut pe baza corelațiilor dintre structura programelor universitare, profilul economic al Regiunilor de Dezvoltare respective, și formele de colaborare identificate între universități, autorități locale și mediul de afaceri – materializate prin existența structurilor asociative de tip “cluster”, pol tehnologic, centru de excelență, etc.
- 3) Parcurgerea acestor etape a facilitat identificarea unor programe de studii oferite de universitățile / facultățile repartizate, pe domenii de specializare, care valorifică potențialul regional, potențându-l în același timp prin pregătirea corespunzătoare a specialiștilor pe plan local și integrarea acestora pe piața muncii, respectiv în sistemele locale de producție.
- 4) Metodologia propusă s-a întregit prin prevederea unor interviuri cu managementul universităților repartizate, bazate pe un chestionar, elaborat de asemenea în urma consultărilor dintre experții implicați în acest proiect.
- 5) Prelucrarea informațiilor obținute în urma acestor interviuri, îndeosebi numărul absolvenților angajați după o anumită perioadă pe piața muncii – în domeniul de specialitate absolvit -, s-a efectuat într-o manieră complexă, ce a ținut cont desigur și de informațiile primare culese de pe site-urile facultăților, uneori insuficient detaliate, dar reorganizate într-un format mai detaliat.

- 6) Pornind de la cazurile particulare ale universităților / facultăților repartizate, se acreditează ideea identificării și folosirii în viitor de către managementul universitar a acestor instrumente - care pot fi recunoscute drept instrumente standardizate de analiză a relevanței programelor universitare pe domenii de specializare; s-au formulat în continuare recomandări pentru îmbunătățirea activității ce precede elaborarea programelor, care să asigure o inserție mai bună a absolvenților pe piața muncii.
- 7) Necesitatea adaptării continue a programelor universitare la nevoile angajatorilor impune un sistem de monitorizare a progresului înregistrat de sistemul educațional. În acest sens, s-a procedat la identificarea unor indicatori relevanți ce s-ar putea folosi în acest sens.
- 8) Analiza desfășurată în conformitate cu metodologia descrisă este finalizată prin concluzii adecvate, pe baza cărora se formulează și căi de urmat atât de universitățile / facultățile aflate în discuție în acest modul / capitol al proiectului, cu valabilitate însă și pentru alte instituții de învățământ.
- 9) Rezultatele obținute în etapele enumerate au fost interpretate prin raportare la realitățile socio-economice ale regiunii din care fac parte universitățile / facultățile respective, la prevederile Strategiei Naționale de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014 – 2020 (SNCDI) și ale Strategiei Naționale de Competitivitate (SNC), la principiile funcționării Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS), dar și la Strategia de Învățare pe tot parcursul vieții (aprobată prin HG nr. 418/2015), cu intenția de a evidenția contribuția educației, a domeniilor de specializare identificate la potențialul de dezvoltare la nivel regional.

În **Regiunea Nord-Vest** tradiția culturală a fost mereu împletită cu cea a învățământului, în regiune desfășurându-și activitatea 16 universități importante, dintre care cele din Cluj fiind printre cele mai vechi din țară - universități la care ne vom referi în cele ce urmează, acestea făcând obiectul de studiu al modului 4. De remarcat la facultățile din Cluj, îndeosebi cele de profil tehnic, sunt printre cele mai implicate facultăți în structurile asociative de tip cluster, fiind membre în numeroase cluster. Menționăm în acest context că, promovarea clusterelor economice reprezintă o temă primordială în agenda Ministerului Economiei din țara noastră, (ca urmare a proiectelor naționale dar și europene, finanțate cu succes în acest domeniu), ceea ce creează cadrul propice pentru inovare, creativitate și integrare a agenților economici în lanțurile de valoare. Clusterelor sunt alcătuite după modelul unanim acceptat „triple helix” ce reunește reprezentanți ai: (1) întreprinderilor – reprezentând

latura economică a clusterului; (2) universităților și institutelor de cercetare – reprezentând furnizorii de soluții inovative aplicabile nevoilor reale ale întreprinderilor din cluster; (3) autorităților publice locale, regionale etc. Triada cunoașterii propriie dezvoltării clusterelor, respectiv: învățământ superior – mediul de afaceri – cercetare / tehnologie, reprezintă motorul creșterii economice, mai ales în condițiile unei economii globalizate.

Apartenența facultăților la structurile asociative de tip cluster demonstrează legătura strânsă cu mediul economic, ceea ce permite adaptarea continuă a programelor de studiu, creându-se în același timp premisele inserției absolvenților pe piața muncii.

Astfel, încheierea de protocoale de parteneriat cu agenți economici constituie o activitate permanentă. Elaborarea de lucrări de licență /diplomă cu teme solicitate de către angajatori se face în fiecare an. Discuții cu partenerii economici au loc anual pentru colectarea nevoilor și cerințelor acestora. În acest sens, în cadrul planurilor de învățământ s-au operat modificări pentru prelungirea perioadei de practică, conform solicitărilor acestora. În urma inventarierii programelor oferite de universitățile tehnice, agricole și veterinare din Regiunea Nord-Vest, se constată legătura puternică existentă între resursele locale (implicit cele umane), structura economiei la nivel regional și tendințele tehnologiei moderne.

În peisajul educațional al **Regiunii Centru**, universitățile socio-umaniste, de arte și medicină au format multe generații de studenți, care prin gradul lor de pregătire și specializare au capacitatea de a fi competitivi pe piața muncii.

O problemă importantă este aceea a lipsei unei evidențe centralizate cu privire la dinamica deplasărilor medicilor rezidenți, fenomen extrem de puternic în această perioadă (detașări în alte centre, stagii efectuate în afara țării, întreruperi temporare de rezidențiat pe diverse motive. Este necesară conceperea unei evidențe în sistem informatic în acest sens, în colaborare cu serviciul de evidență al Direcția de Sănătate Publică Județeană Mureș. Potrivit organizațiilor profesionale regionale, inserția absolvenților de la facultățile cu profil de medicină și a farmacie în această zonă este de aproape 100%.

Domeniul artistic capătă conotații deosebite în ansamblul pieței muncii, odată cu dezvoltarea industriilor creative. Urmând acest trend, practica artistică organizată în cadrul universităților de profil din această regiune, se bucură de un program dedicat, săptămânal, fiind evaluată prin verificări semestriale.

Analizând profilul universităților din modulul 4, constatăm că deși specializările din oferta educațională coincid cu multe dintre domeniile de activitate ale companiilor din Regiunea Centru, aceste universități nu sunt membre în clusterelor regionale. Mai mult decât atât, există cazuri, când aceste clusterelor regionale conțin drept membri – facultăți ale universităților din Cluj sau când clusterelor din București conțin universități cu profil similar din Regiunea Nord-Vest și nu din Regiunea Centru: este cazul ROMANIAN TEXTILE CONCEPT CLUSTER București.

Această situație se explică, în opinia noastră, printr-o lipsă de vizibilitate a realizărilor și potențialului regional real al acestor universități din Regiunea Centru. Un fenomen similar se constată și la atragerea studenților de către universitățile din Cluj în defavoarea universităților din Regiunea Centru. Recomandăm în acest sens, ca universitățile din Regiunea Centru să devină mai active în comunicarea cu mediul economic, cu beneficii reciproce, pentru ambele părți, și bineînțeles cu efecte pozitive pentru evoluția pieței muncii regionale.

Integrarea absolvenților pe piața muncii preocupă în ultimul timp tot mai mult instituțiile de învățământ superior, dar și pe decidenții politici, în condițiile înregistrării unor rate alarmante a șomajului, îndeosebi în rândul tinerilor.

Această preocupare vizează și instituțiile abilitate din România, ca urmare a constatării unei crize acute pe piața muncii, privind numărul salariaților și nivelul acestora de pregătire, aflate în continuă scădere.

Prezentul proiect se înscrie pe linia acestor preocupări, încercând să puncteze problemele specifice ale universităților de stat și soluțiile aferente. Universitățile repartizate în modulul 4 se confruntă cu o situație ușor dezechilibrată, dacă le analizăm într-o cheie comparativă: universitățile cu profil tehnic, agricol și veterinar din Cluj și cele socio-umaniste, de arte și medicină din Târgu Mureș. Deși reprezintă în mod clar un potențial uriaș pentru regiunile de proveniență, acestea au reușit, din motive geografice, istorice, economice să se impună diferit în peisajul ofertei educaționale și al pieței forței de muncă. Universitățile din Cluj beneficiază de avantajul “orașului – locomotivă” în care sunt amplasate, dar și de specificul profesiilor pregătite, domeniul tehnic și cel agro-veterinar aflându-se în plină ascensiune în Regiunea Nord-Vest, dar și peste granițele acesteia. Universitățile din Târgu Mureș au un potențial regional, dar insuficient exploatat și ca urmare nu este pus în valoare la dimensiunile reale. Recomandăm, în aceste condiții, ca un prim pas, apropierea de mediul economic, prin intermediul structurilor asociative de tip cluster, active în Regiunea Centru. Prin intermediul acestora, își vor spori

atractivitatea – odată cu adaptarea curriculei universitare la nevoile actorilor economici, și vor putea deveni ateliere creative ale acestora.

În ceea ce privește efortul universităților analizate în Modulul 4, de a contribui la inserția absolvenților pe piața muncii, se constată în principal aceleași categorii de măsuri, îndreptate spre urmărirea evoluției absolvenților după părăsirea ciclului de învățământ, în primele 6 luni sau un an de la absolvire, prin metode ușor coercitive (eliberarea diplomelor cu condiția completării unor chestionare) sau prin intermediul structurilor de tip Alumni. Având în vedere poziția ușor diferită a universităților analizate, referitor la aceste demersuri, au fost întreprinse în mod diferențiat, măsuri în scopul sprijinirii integrării absolvenților pe piața muncii.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

